

WAT HEB JE ZELF IN HUIS?

'Wat kan ik voor u doen?' vroeg Elisa. 'Vertel me eens: wat hebt u nog in huis?' 2 Koningen 4,2

Vorige week hoorde ik op de radio een uitspraak die me raakte. Ze kwam uit de mond van een mevrouw die onderzoek had gedaan naar de versnippering in de gezondheidszorg. De mevrouw had de uitspraak op haar beurt weer opgetekend uit de mond van een patiënt in een ziekenhuis. Die had haar dit gezegd: 'Ze zijn wel heel de dag met me bezig, maar niemand kijkt naar me om.' Volgens de onderzoekster is dat een rake typering van een groot deel van de hedendaagse hulpverlening. Die is zo versplinterd en gespecialiseerd dat de mens zelf vaak over het hoofd wordt gezien.

'Ze zijn wel heel de dag met me bezig, maar niemand kijkt naar me om.' - Dan deed Elisa het beter. Hij deed misschien wel het omgekeerde: hij hielp de vrouw van een overleden collega door naar haar om te zien zonder de hele dag met haar bezig te zijn. Hij startte bij wie zij was en wat zij zelf kon.

De vrouw was naar hem toegekomen met een schreeuw om hulp. Letterlijk: zij schreeuwde het tegen hem uit van ellende. Haar man was overleden. Dat was natuurlijk al een ramp. Maar in die tijd betekende het een dubbele ramp omdat met het wegvallen van de echtgenoot ook altijd alle inkomsten wegvielen. Daar kwam voor deze weduwe nog eens bij dat er schulden waren. De schuldeiser had dan ook al snel op de stoep gestaan om nog te halen wat er te halen viel. Dat bleek niet veel. Maar de vrouw had nog twee kinderen. Hoe oud zij waren, laat het verhaal in het midden. Maar de schuldeiser eiste de kinderen op om hen als slaven te gebruiken. Een driedubbele ramp dus, nee – een vierdubbele. Want nu dreigde niet alleen haar kinderen ook nog eens van haar losgescheurd te worden (voor moeders misschien wel de allergrootste ramp die hen kan overkomen), maar ook haar oudedagsvoorziening liep gevaar. Zoals in veel Derde Wereldlanden nog steeds het geval is, vormden kinderen ook toen een soort pensioen: zij zouden later voor je zorgen. De vrouw dreigde dus letterlijk alles wat zij had te verliezen. In wanhoop zocht ze haar heil bij Elisa, de leider van de profetenschool waar haar man toe had behoord.

'Wat kan ik voor je doen?' was de eerste vraag van Elisa. 'Wat een vraag!' zult u zeggen. 'Helpen natuurlijk!' Ja, maar helpen en helpen is twee. Elisa plaatste met zijn vraag meteen de vrouw zelf in het middelpunt. Maar er zijn helpers die – met al hun goede bedoelingen - meteen *zichzelf* in het

middelpunt plaatsen. Zij beginnen niet met de vraag: 'Wat kan ik voor je doen?', maar met de houding van: 'Dat varkentje zal ik weleens even wassen.' Ze nemen meteen de regie van je over om de zaken op te lossen naar hun goeddunken. Ze helpen gráág, maar ook omdat ze dan voelen dat ze *zelf* van betekenis zijn. Dat kan nuttig zijn, bijvoorbeeld wanneer iemand zo verdoofd en verlamd is dat er helemaal niets meer uit zijn handen kan komen. Dan moet iemand tijdelijk het stuur overnemen. Maar in de meeste gevallen roepen dergelijke helpers vroeg of laat een zekere irritatie op. Dat begrijpen ze zelf dan nooit. Ze deden toch hun best? Het voelt alsof ze stank voor dank krijgen. Maar dat stank-voor-dank-effect kan het resultaat zijn van dat foute begin. Een echte helper plaats niet zichzelf in het middelpunt, maar degene die geholpen moet worden. Elisa had die fijngevoeligheid. Hij maakte de vrouw niet tot *object* van zijn hulpverlening, maar tot *subject*. Wat kan ik voor je doen?

Zijn tweede vraag sloot daar naadloos op aan: 'Vertel me eens, wat hebt je nog in huis?' Hij begon niet bij wat hij zelf allemaal aan goede bedoelingen en vaardigheden in huis had, hij startte bij de vaardigheden en mogelijkheden van de vrouw zelf. Helpen is een ander helpen *zichzelf* te helpen. Hulpverlening kan mensen afhankelijk maken. Dat komt omdat een mens in nood terugvalt op de oudste patronen in ons leven: die van ons kind-zijn. Zoals een kind zich vastklampt aan de ouders, zo klampt een mens zich al snel vast aan wie hem kan helpen. Maar de helper moet de ander zo snel mogelijk op eigen benen leren staan. Elisa zei dan ook niet: 'Laat mij dat varkentje maar eens even wassen', maar: 'Wat heb je zelf in huis?'

De vrouw bleek alleen nog maar een kruikje olie in huis te hebben. Ja, nu zeg ik het zelf: *alleen nog maar* – alsof het niets voorstelde. Maar zo keek de vrouw er zelf tegenaan. En naast alle dingen die anderen hadden, stelde het inderdaad misschien niet zo veel voor. Maar het weinige wat je hebt is altijd veel meer dan het vele wat je niet hebt. Maar dan moet je er wel mee werken. Een minderwaardigheidscomplex vormt daarbij een barrière. Dan denk je al snel: 'Ach, het zet toch geen zoden aan de dijk. Het is vechten tegen de bierkaai.' Zoals die man uit de gelijkenis van Jezus over de talenten. Het was, denk ik, niet voor niets de man met het ene talent die het begroef. Hij moet gedacht hebben: 'Met slechts één talent is geen wereld te winnen.' Maar ook met één talent kun je nog veel doen. Een kruikje olie kan een startkapitaal zijn. De vrouw zag dat zelf niet, maar Elisa wel. Gelukkig de mens die mensen naast zich heeft die zien wat jij in je hebt. 'Wat stelt het voor?' moet de vrouw gedacht hebben. Maar Elisa zette haar aan het werk: 'Ga,' zei hij. De vrouw moest

de drievoudige verlamming van haar angst en verdriet en minderwaardigheidscomplex doorbreken en met het weinige wat zij zelf in huis had zelf iets gaan doen. En de vrouw kwam in beweging. Dat was misschien wel het grootste wonder. Wij focussen al snel op dat onuitputtelijke kruikje dat kannen en vaten vulde. Maar het eerste en belangrijkste wonder was dat de vrouw opstond en ging. Toen kon zichtbaar gaan worden dat het weinige wat zij in huis had oneindig veel meer bleek dan ze zelf had gedacht.

Hier zet ik het verhaal vanmorgen stil. Waar gaat dit verhaal over? Ten diepste gaat dit verhaal misschien wel om hoe *God* helpt. Hoeveel mensen schreeuwen niet naar God om hulp? Ook u heeft vast weleens in nood tot God gebeden om hulp. Veel mensen doen dan de ervaring op dat de hemel gesloten lijkt. 'God helpt niet,' zeggen ze dan. En gelijk hebben ze. Althans, in een bepaald opzicht. God helpt niet *op de manier die zij misschien zelf in gedachten hadden*. Ze dachten misschien dat God dat varkentje weleens even voor hen wassen zou. Dat hij de regie zou overnemen en buiten hen om voor een wonder zou zorgen. Maar zo werkt God zelden. Hij helpt zoals Elisa hielp: om ons op eigen benen te leren lopen. Door ons te leren werken met wat wij zelf in huis hebben. Dat is niet de gemakkelijkste weg. Wij leggen altijd nadruk op het wonder in Bijbelverhalen. Maar dacht u dat het voor de vrouw gemakkelijk moet zijn geweest naar haar burenen te gaan om spullen te lenen of om die olie te gaan verkopen? Ze zal hun ogen hebben voelen branden: wat was er toch allemaal bij haar aan de hand? En waar deed zij dat allemaal van? Ander voorbeeld: de bedelaar die door Jezus genezen werd was ongetwijfeld blij, maar hij stond ook voor een nieuwe opgave: voortaan kon hij zijn hand niet meer ophouden, maar moest hij zelf iets voor de kost gaan doen. Nee, God kiest niet de gemakkelijkste weg om mensen te helpen. Maar wel de meest heilzame: *Hij geeft ons aan onszelf terug*.

Zo verging het ook de vrouw uit ons verhaal. Toen zij had leren werken met het weinige wat zij had, bleek dat weinige meer te zijn dan ze zelf had gedacht. Daarmee kreeg zij het grootste geschenk: *zelfrespect*. God voedt zijn kinderen op tot zelfstandigheid. Hij ziet wat wij in huis hebben – al voordat wij het zelf zien.